

Odůvodnění úpravy Části IV Uskladňování plynu, vyhlášky č. 349/2015 Sb., o Pravidlech trhu s plynem

V rámci veřejného konzultačního procesu II k návrhu novely vyhlášky č. 349/2015 Sb., o Pravidlech trhu s plynem (dále „vyhláška“), který probíhal od 30. června 2016 do 19. července 2016, obdržel Energetický regulační úřad (dále také jako „Úřad“) mj. připomínky k návrhu úpravy produktů a stanovení postupů pro přístup k zásobníkům plynu. Na základě došlých připomínek Úřad zpracoval doplňující odůvodnění k uvedeným změnám, a připravil dvě varianty možnosti úpravy problematiky přístupu k zásobníku plynu ve vyhlášce. Toto odůvodnění doplňuje odůvodnění předložené v rámci výše uvedeného konzultačního procesu.

Obě varianty jsou ve změnové verzi oproti VKP II součástí předloženého návrhu novely vyhlášky. Účastníkům trhu s plynem je tak poskytnut další prostor k tomu, aby posoudili jednak obě navržené varianty a dále změny ve variantách provedené. Úřad dále uvádí, že v rámci této novelizace nebude řešen návrh na sloučení virtuálního obchodního bodu a bodu virtuálního zásobníku plynu tzv. „pokročilou virtualizace trhu s plynem“.

Varianty postupu při revizi přístupu k zásobníkům plynu jsou ve vyhlášce následující:

I) Varianta založená na stávajícím znění, v němž byly provedeny dílčí úpravami

Smyslem a cílem této varianty je zachování stávajícího systému. V návrhu vyhlášky byly provedeny pouze drobné změny, jejichž přínos byl pozitivně vyhodnocen na základě úřední činnosti Energetického regulačního úřadu, a na základě obdržených dotazů či připomínek.

II) Varianta založená na výraznějších úpravách

Smyslem a cílem této varianty je maximální využití stávajících principů. Zároveň jsou však upraveny ty postupy pro přístup k zásobníkům plynu, které podle účastníků trhu s plynem (obchodníků) představují limitující podmínky. V důsledku výrazného zásahu do stávající textace vyhlášky došlo k přepracování celé Části IV vyhlášky. Hlavním cílem tohoto návrhu je změna a úprava krátkodobých produktů, jež povede ke snazšímu přístupu k dlouhodobým i krátkodobým produktům. Provozovatelé zásobníků plynu v dnešní době nabízí široké portfolio produktů, které nejsou uvedeny ve vyhlášce. Předložený návrh tak reaguje na reálnou nabídku nabízených produktů souvisejících s uskladňováním a žádným způsobem provozovatele zásobníků plynu neomezuje ve flexibilitě spojené s nabízením nových produktů.

Důvody pro stanovení podmínek přístupu k zásobníkům plynu

Energetický regulační úřad je toho názoru, že pravidla pro přístup do zásobníku plynu musí být jasně regulována a stanovena v pravidlech trhu s plynem, tak aby existovalo transparentní a předvídatelné prostředí pro všechny účastníky trhu s plynem.

Přestože lze konstatovat, že v rámci Evropské unie panuje poměrně velká konkurence v rámci přístupu k zásobníkům plynu, limitujícím faktorem pro jejich využití je cena přepravy z/do ČR, která může přesáhnout i samotnou cenu uskladnění. Rovněž lze konstatovat, že bezpečnost dodávek roste při skladování plynu co nejbližší místu spotřeby, tedy v rámci České republiky. Dalším faktorem, který má vliv na poptávku po skladovacích kapacitě je obchodní model dodavatelů plynu, kteří mají díky

dynamickému vývoji evropského trhu s plynem jiné možnosti, jak zajistit flexibilitu dodávky plynu svým zákazníkům.

Dalším faktorem je zpřísnění bezpečnostního standardu dodávky (dále také jako „BSD“) podle vyhlášky č. 344/2012 Sb., o stavu nouze v plynárenství a o způsobu zajištění bezpečnostního standardu dodávky plynu, ve znění vyhlášky č. 215/2015 Sb., a to povinností zajistit nově 30 % bezpečnostního standardu dodávky prostřednictvím zásobníků plynu (případně prostřednictvím výroby).

V neposlední řadě je důležitým faktorem současné vlastnictví zásobníků plynu, stávající rezervace skladovací kapacity v rámci vertikálně integrovaných subjektů a množství ročně nabízené kapacity prostřednictvím aukcí. Doposud vertikálně integrované subjekty kontrolují rozhodující většinu skladovací kapacity a při sekundárním prodeji kapacity vycházejí z cen dosažených v aukcích relativně malého objemu stávající kapacity.

Energetický regulační úřad se domnívá, že není možné zcela uvolnit pravidla pro rezervaci skladovací kapacity, neboť vzhledem k výše uvedeným skutečnostem nelze vyloučit riziko dosažení vyšší ceny uskladnění v ČR než je obvyklé v EU a nemožnost přístupu ke skladovací kapacitě za cenu obvyklou pro splnění bezpečnostních standardů dodávky. Z výše uvedených důvodů byla rovněž odmítnuta a je neakceptovatelná aukce s klesající cenou.

Záměrem Energetického regulačního úřadu je však maximálně uvolnit pravidla pro rezervaci skladovací kapacity prostřednictvím novely vyhlášky a to v úrovni, která bude přínosná jak pro provozovatele zásobníků plynu, tak i pro ostatní účastníky trhu s plynem.

Varianta II

Na základě zkušeností s dosavadním fungováním pravidel pro přístup k zásobníkům plynu navrhl Energetický regulační úřad zásadní úpravu v oblasti produktů pro přístup ke skladovací kapacitě. Tento návrh byl účastníkům trhu s plynem předložen v rámci druhého veřejného konzultačního procesu k novele vyhlášky.

Navržené produkty jsou následující:

- a) standardní roční skladovací kapacita; doba rezervace skladovací kapacity je 1 skladovací rok; kapacita je rezervována s pevným výkonem,
- b) nová skladovací kapacita; minimální doba rezervace skladovací kapacity je 1 skladovací rok a maximální doba rezervace skladovací kapacity je 15 skladovacích let; kapacita je rezervována s pevným výkonem,
- c) standardní krátkodobá skladovací kapacita; minimální doba rezervace skladovací kapacity je 1 plynárenský měsíc a maximální doba rezervace skladovací kapacity je 24 plynárenských měsíců; kapacita je rezervována s pevným výkonem,
- d) standardní denní skladovací kapacita; minimální doba rezervace skladovací kapacity je 1 plynárenský den a maximální doba rezervace skladovací kapacity je 30 plynárenských dnů; kapacita je rezervována s pevným výkonem,
- e) skladovací kapacita s pevným výkonem v režimu na následující den; doba rezervace skladovací kapacity je 1 plynárenský den,

- f) skladovací kapacita s přerušitelným výkonem v režimu na následující den; doba rezervace skladovací kapacity je 1 plynárenský den,
- g) vnitrodenní skladovací kapacita s pevným výkonem; doba rezervace skladovací kapacity je 1 plynárenský den nebo jeho část,
- h) vnitrodenní skladovací kapacita s přerušitelným výkonem; doba rezervace skladovací kapacity je 1 plynárenský den nebo jeho část.

Ad a) Standardní roční skladovací kapacita

Současná podoba přístupu ke stávající skladovací kapacitě předpokládá její rezervaci maximálně na období 5 let se začátkem uskladnění kdykoliv podle volby provozovatele zásobníku plynu s tím, že dobu trvání si v rámci aukce volí každý zájemce o skladovací kapacitu sám. V praxi takový průběh aukce znamená, že zájemci o kapacitu na dobu kratší (tzn. 1-2 roky) vždy díky vyšší ceně zvítězí nad zájemci o kapacitu na dobu delší. Daný výsledek vychází z ochoty zájemce uhradit prémii (tržní ohodnocení skladovací kapacity účastníkem aukce) k ceně skladovací kapacity pouze na kratší dobu. Tento mechanismus je zároveň ochranou pro to, aby bylo možné koupit skladovací kapacity na kratší dobu. V rámci pravidel trhu s plynem tak nebylo nutné stanovit vyčlenění skladovací kapacity, která je nabízena na kratší období. Při takovémto mechanismu je zřejmé, že nutnou podmínkou jeho funkčnosti je omezení doby rezervace skladovací kapacity maximálně na 5 let.

Z pohledu provozovatele zásobníku plynu však daný mechanismus nepodporoval prodej skladovací kapacity na delší období a neumožňoval odlišení ceny za uskladnění plynu v jednotlivých letech.

Energetický regulační úřad navrhl změnu v mechanismu aukce na skladovací kapacitu umožňující přístup ke skladovací kapacitě až na 15 let, podle volby daného provozovatele zásobníku plynu. Další, výrazná, změna spočívá v oddělení aukcí skladovací kapacity na jednotlivé skladovací roky (se stanovením ceny pro jednotlivé roky zvlášť) s tím, že všechny aukce na jednotlivé roky (v závislosti na tom, zda jsou nabízeny) se konají paralelně. Rovněž byla zkrácena doba pro oznámení konání aukce a doba pro oznámení vstupní ceny skladovací kapacity. Tuto úpravu Úřad vnímá z pohledu provozovatelů jako uvolnění pravidel pro přístup k zásobníku plynu.

Za nevýhodu navržené změny lze považovat nutnost rezervace skladovací kapacity vždy od počátku skladovacího roku pro možnost kontinuity aukcí, těžší přístup ke kapacitám na kratší období než 15 let (pokud by byly vyprodány dopředu), a jiný mechanismus pro pořízení smlouvy na více let.

Začátek uskladnění od začátku skladovacího roku, provozovatele zásobníků plynu ani zájemce o skladovací kapacitu nijak neomezuje, vždy je možné prodat danou skladovací kapacitu jako standardní krátkodobou skladovací kapacitu

Možnost přístupu ke skladovacím kapacitám na kratší období než 15 let je nově ošetřena vyčleněním části kapacity do aukcí na období 5 a 1 rok. Důvodem je, že velká část zákazníků uzavírá smlouvy na dodávku plynu na jednotky let dopředu. Obchodník pokrývající za takové zákazníky bezpečnostní standard dodávky, tak musí mít možnost rezervovat skladovací kapacitu minimálně pro jeho pokrytí a pro zajištění kapacity při změně dodavatele, aby nedošlo k omezení fungování trhu. Pro pokrytí 30 % bezpečnostního standardu dodávek prostřednictvím zásobníků plynu je zapotřebí cca 132 GWh denní těžební kapacity, tedy cca 25 % z technického těžebního výkonu v rámci ČR. Navrhované vyčlenění

7 % skladovací kapacity do ročních aukcí je tak značně nižší než množství potřebné pro možnost změny dodavatele u všech zákazníků v ČR.

V rámci konzultačního procesu k novele vyhlášky, vyjádřili provozovatelé zásobníků plynu zájem o jiný typ aukce na skladovací kapacitu. V této souvislosti Úřad vyhodnotil jako nejoptimálnější typ aukce tzv. Vickreyovu aukci. Provozovatelé zásobníku plynu tak budou mít možnost volby mezi aukcí s rostoucí cenou a Vickreyovou aukcí. Typ zvolené aukce použité pro přidělení skladovacích kapacit bude záviset na rozhodnutí provozovatele zásobníku plynu. Vickreyova aukce v podmínkách přidělování skladovací kapacity přináší požadavek na přesné tržní ohodnocení požadované skladovací kapacity, má-li být tato kapacita obchodníkovi v daném aukčním kole přidělena. V dalším aukčním kole se množství nabízené skladovací kapacity zmenšuje o již alokovanou kapacitu.

Ad c) Standardní krátkodobá skladovací kapacita

V rámci přístupu ke standardní krátkodobé skladovací kapacitě došlo ke změně doby platnosti smlouvy, kterou určuje v rámci oznámení aukce provozovatel zásobníku plynu. Nevolí si ji tak uživatel zásobníku plynu v rámci aukce. Cílem je zamezit situaci, kdy jsou rezervovány pouze některé měsíce, a zbytek kapacity zůstává nevyužit. Změna dává provozovatelům zásobníků plynu větší volnost k poskytování krátkodobé skladovací kapacity.

Ad d) Standardní denní skladovací kapacita

Úpravou došlo ke změně přístupu k rezervaci denní skladovací kapacity ze stávajícího vyhodnocení jedenkrát za den, na vyhodnocení žádosti do 30 minut po jejím obdržení. Tato změna má za cíl vyšší využití krátkodobé skladovací kapacity a rychlejší předání informace o její rezervaci. Rovněž byla zkrácena doba, kdy lze nejdříve rezervovat denní skladovací kapacitu z 90 na 30 dnů s tím, že mezi 90-30 dnem bude daná kapacita elektivněji prodávána jako krátkodobá standardní kapacita.

Ad e-h) Skladovací kapacita na následující den a vnitrodenní skladovací kapacita

Jako možnost pro další využití zásobníků plynu byla přidána volba provozovateli zásobníků plynu nabízení skladovací kapacity na následující den a vnitrodenní přepravní kapacity. Vzhledem k době poskytnutí těchto kapacit na jeden den je daná kapacita nabízena zvlášť, pouze jako vtláčecí nebo těžební výkon, tedy samostatně.

Skladovací kapacita může být na základě volby samotného provozovatele zásobníku plynu nabízena formou aukcí, které mu umožní prodat větší objem krátkodobé skladovací kapacity. Díky formě aukce, která umožňuje, oproti prodeji za fixní cenu (jako doposud), stanovení nižší počáteční ceny do aukce s tím, že její výsledná výše bude stanovena tržně. Za jeden plynárenský den je možné pořádat maximálně čtyři aukce, záleží však na rozhodnutí provozovatele zásobníku plynu, pro kolik aukcí se rozhodne.

Produkt skladovací kapacity s pevným nebo přerušitelným výkonem v režimu na následující den není duplicitní ke standardní denní skladovací kapacitě, ale je jiným typem produktu se zcela odlišným postupem jeho alokace. Navrhovaný produkt by měl vést k vyššímu využití krátkodobých produktů oproti prodeji denní skladovací kapacity za fixní cenu.

Omezení výše nabídky pevné skladovací kapacity (§ 50v odst. 5 vyhlášky)

Cílem navrženého ustanovení je zajištění garance pro uživatele zásobníku plynu, že ke skladovací kapacitě prodávané na pevné bázi, je na přepravní soustavě rovněž k dispozici odpovídající přepravní kapacita na pevné bázi.

Účelem je omezit prodej pevné skladovací kapacity (těžba/vtláčení) maximálně do úrovně technické kapacity sjednané mezi provozovatelem přepravní soustavy a provozovatelem zásobníku plynu. Skladovací kapacita, která je nad technickou kapacitu na přepravní soustavě, není v praxi reálně využitelná jako pevná. Subjekty, které by ji jako pevnou rezervovaly, by ji nemohly jako pevnou využít. V takovém případě by došlo k přerušení na přepravní soustavě a nejde tedy o nesplnění povinností provozovatele zásobníku plynu s možností kompenzace.

V odůvodnění připomínky uvedená věta: "*Případný prodej pevné kapacity nad rámec přepravní dostupnosti je proto čistě obchodním rizikem provozovatele zásobníku.*" se podle názoru Úřadu nezakládá na pravdě, jelikož v takovém případě riziko nese uživatel zásobníku plynu, který je provozovatelem přepravní soustavy zcela legálně přerušen z důvodu nedostatku kapacity a nemůže pak očekávat kompenzaci od provozovatele zásobníku plynu.

V praxi by měl být postup tedy takový, že provozovatel zásobníku plynu nejprve zajistí na technické úrovni s provozovatelem přepravní soustavy dostatek pevné přepravní kapacity a až následně může nabízet skladovací kapacitu jako pevnou.

Prodej nevytěženého plynu

V rámci úprav v oblasti skladování plynu byl upřesněn postup prodeje nevytěženého plynu prostřednictvím vnitrodenního trhu organizovaného operátorem trhu. Jedná se o upřesnění postupu podávání nabídek pro prodej plynu, která dosavadní právní úprava neřešila zcela jasně.

Z pohledu Energetického regulačního úřadu je prodej nevytěženého plynu prostřednictvím vnitrodenního trhu OTE transparentní variantou prodeje, která zajišťuje dosažení maximálních možných výnosů. Rovněž je vyřešen zásadní problém spojený se skutečností, že nevytěžený objem plynu může zabírat skladovací kapacitu, která již nemůže být využívána jiným subjektem ke vtláčení. Aby tento subjekt nebyl omezen ve využití své vtláčecí kapacity (hypoteticky při plném zásobníku plynu by musela být odmítnuta nominace daného subjektu a došlo by k porušení smlouvy), je nezbytné minimálně stejný objem vytěžit a odprodat. Na základě výše dostupného těžebního výkonu je tak nevytěžený plyn ze zásobníku postupně vytěžen a odprodán.

Postup prodeje nevytěženého plynu navrhaný provozovateli zásobníků plynu „*formou aukce nebo jiným transparentním způsobem ostatním subjektům zúčtování nebo zahraničním účastníkům trhu s plynem*“ je nefunkční v následujících oblastech:

- Neuvolní skladovací kapacitu ve výši potřebné pro vtláčení novým uživatelem dané kapacity v dohledné době (postup navržený Úřadem toto řeší již první den po skončení smlouvy s nevytěženým plynem).
- Není zřejmé, zda by při takovém postupu nebyly reálným okruhem příjemců pouze uživatelé zásobníku plynu, vzhledem k nutnosti takový plyn vytěžit.

- Není zřejmé, jak by byl daný plyn vytěžen vítězem aukce – za jakých technických a finančních podmínek by byla dostupná těžební kapacita. Je tedy zřejmé, že dosažená cena by byla nižší než cena při prodeji způsobem navrženým v § 59 vyhlášky.
- Postup prodeje musí být jasně a přesně stanoven pravidly trhu s plynem, není možné ho stanovit „jiným transparentním způsobem“.

Rezervace přepravních kapacit provozovatelem zásobníku plynu

Snaha o zjednodušení sjednávání přepravy do/ze zásobníků plynu byla iniciována zejména provozovateli podzemních zásobníků plynu a Úřad se jednoznačně vyjádřil, že podporuje bundlovaný produkt (uskladňování + přeprava).

Navrhovaná úprava Úřadem měla umožnit provozovatelům zásobníku plynu rezervovat přepravní kapacitu pro bundlovaný produkt. V okamžiku prodeje a přidělení skladovací kapacity dochází k převodu přepravní kapacity na subjekt, který si tento bundlovaný produkt koupil.

V případě akceptace připomínek by nebylo možné kombinovaný skladovací produkt nabízet. ERÚ se domnívá, že toto není v zájmu provozovatelů zásobníků plynu, kteří dlouhodobě usilují o maximální širší portfolia nabízených produktů.

Pokročilá virtualizace trhu s plynem - sloučení virtuálního obchodního bodu a bodu virtuálního zásobníku plynu

Ohledně pokročilé virtualizace bylo na jednání mezi ERÚ a RWE GS dohodnuto, že je nezbytné vyřešit technické otázky (především nominace) sloučení VOB (virtuální obchodní bod) a VBZP (virtuální bod zásobníku plynu). Návrh provozovatelů zásobníku plynu je bez dořešení konsekvencí neakceptovatelný.